

УДК 008:316.7

Гинда Оксана Миколаївна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри гуманітарних наук*

Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Голик Микола Михайлович

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри гуманітарних наук*

Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Вишневська Стефанія Миколаївна

*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри гуманітарних наук*

Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

КУЛЬТУРФІЛОСОФСЬКІ ПІДХОДИ АНАЛІЗУ ФЕНОМЕНУ КУЛЬТУРНИХ ЗМІН

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню світової культури як феномену філософського аналізу та її вплив на розвиток особистості. Сьогоднішні трансформаційні процеси, які відбуваються в Україні, а саме це урізноманітнення способів організації життя суспільства в свою чергу це призводить до зміни моральних і культурних цінностей, які були нав'язані радянською пропагандою. Реанімація власних стародавніх традицій пробуджує формування і розвиток сучасної української культури.*

***Ключові слова:** філософія, соціальна філософія, аналіз, постмодернізація, буття людини.*

Культура є вираженням певної невдачі творчості людини, тому що за її допомогою людина не може реалізувати творчого перетворення буття. Досліджуючи культури, ми повинні розуміти, що під час відтворення культури ми можемо досягнути не краси, пізнання чи навіть любові, а це прояв символів краси, пізнання і любові. Саме тому культура є не самим буттям, а лише поодиноким символом.

Україна сьогодні стоїть перед європейським вибором, на цій основі виникають проблеми, із переосмисленням власних культурних цінностей. Варто розуміти, що лише спільні аксіологічні орієнтири здатні забезпечити суспільну єдність, та дати відсіч асиметричним, гібридним, низькоінтенсивним, інформаційним та іншим видам війн, що стали реальністю в ХХІ ст.

Над питанням культурної пам'яті працювали такі дослідники, як А. Варбург [11], Н. Наймарк [4], Н. Терещенко [8] та інші, при цьому вчені вважали, що за допомогою культурної пам'яті відбувається реконструювання минулого будь-якого суспільства, що призводить до стабілізації його ідентичності.

Сучасні дослідники в своїх наукових здобутках охоплюють і сучасну культуру. Подібні дослідження ведуться не лише у США та Західній Європі, а також стали досить популярними і в Україні. Особливу увагу привертають наукові праці А. Киридон [3], О. Пухонської [5] та інші.

Становлення нової культури відбувається в процесі утвердження нових цінностей. Створення нових цінностей – це і є основне призначення культури. Поняття цінності культурній творчості не лише має здатність до покращення або зміни життя, а і замінюють саму мету та спосіб життя. Негативними рисами культури є те, що вона творить цінності в середині людини, ніколи не досягаючи вічності.

Для людини культура виступає як частина повсякденного життя. Проте, вона містить і собі символічний характер, який матеріалізує її, в

такий спосіб людина перетворює культуру в цивілізацію. Культурні процеси стають основою практичного життя особи. Процеси відтворення культури в свою чергу розкривають перед людиною ту істину, яку не можливо використовувати для отримання повсякденної вигоди або практичної користі. Людина здатна досягнути культуру лише виходячи за рамки своїх власних земних насолод і мрій.

Філософія наукового дослідження - це система думок дослідника, з яких отримуються достовірні знання про об'єкт дослідження. Тобто це основа дослідження, яке передбачає вибір стратегії дослідження, постановку проблеми, збір, обробку та аналіз даних. Парадигма наукового дослідження, в свою чергу, складається з онтології, гносеологія, методологія та методи. Якісні дослідницькі підходи мають потенціал для надання унікальної та цінної інформації про сприйняття, досвід та поведінку. Звіти, однак, вказують на те, що статті часто недостатньо деталізують основні принципи, які пояснюють філософські припущення та онтологічні, гносеологічні та методологічні перспективи поняття «культура». В першу чергу дослідження культури спрямоване на якісний підхід до наукових досліджень в галузі культурології.

Перебуваючи на етапі докорінних змін соціально-економічних відносин, Україна мусить відповідати цим змінам, сприяти трансформаційним процесам, адаптуватися до них. Одним із важливих чинників є університетська освіта, яка впливає не на соціально-економічні процеси перетворення сьогодення. Варто зазначити, що і підсистема університетської освіти виступає важливою складовою частиною загальної державно-громадської системи. Вона має здатність до перетворення, яке забезпечується за рахунок формування нового покоління професіоналів. Саме тому, людський капітал і є основним ресурсом, який, на думку І. Зязюна, спроможний забезпечити розвиток країни у постіндустріальну, інформаційну епоху [2, с. 84].

Частиною постмодерністського порядку були сумніви в традиціях і конвенціях. Деякі філософи, соціологи ставлять під сумнів універсальність законів, що характеризують функціонування і розвиток людини, і ведуть постійні суперечки щодо поняття розвитку. Все частіше зазначається, що людська поведінка і розвиток знаходяться в певних умовах дії, в конкретні часи і в окремих культурах. Різноманітність теоретичних цілей і підходів між академічними дисциплінами, зацікавленими в культурі, поряд з властивою їм складністю тих явищ, які визначаються як культурні, також надихнули на песимістичні висновки. Деякі науковці виступають проти єдиної концепції культури і припускають, що єдине визначення не може задовольнити всі вимоги, до цього терміну.

Незважаючи на обмеження простору дослідження ми маємо багатий набір концептуалізацій культури, які можуть бути використані для просування прикладної науки про розвиток. Зокрема, ці концептуалізації можуть вивести наше розуміння та аналіз культури за межі визнання того, що культура має значення і що культура впливає на розвиток. Вони розкривають важливі культурні процеси, за допомогою яких культура впливає на розвиток.

Видатні філософи приєдналися до таких схожих дискусій. Багато науковців здійснюють наголос на культуру еволюційної психології. В такий спосіб вони намагаються показати, що альтернативні пояснення краще фіксують різні цільові явища, або стверджуючи, що види поведінки, на яких зосереджуються еволюційні психологи, призводять до того, що вони недооцінюють варіації, які демонструє наш вид, і пластичність, необхідну для її обліку [10; 9].

Висока професійна культура, народна культурна діяльності загалом – це основна вимога сьогодення. Від якісного відтворення культурологічних процесів значною мірою залежить успішне вирішення актуальних проблем державотворення, регулювання суспільних відносин, забезпечення

висхідного процесу морального розвитку суспільства, успішне входження у світове співтовариство тощо. Сьогодні особливого значення набуває дослідження основних аспектів проблеми формування культури нової генерації. Реалії сьогодення формують необхідність визначення феномену культури, саме тому варто розглянути питання про те, що ж становить собою культура загалом.

Кожне суспільство, держава, нація розглядаються як досить складна система якісних цінностей, вони зосереджуються в матеріальній, а також і духовній культурі. Система національного виховання повинна включати в собі, засвоєння духовно-моральних цінностей нації, стаючи при цьому типовими представниками, нащадками й продовжувачами свого народу. Основними засобами засвоєння цінностей виступають такі чинники як рідна мова, наука, мистецтво, фольклор, історичний досвід народу, національно-родинні й суспільні відносини. Для того, щоб досягнути кінцевої мети засвоєння цінностей повинне втілюватись у життя та професійну діяльність людини, її поведінку таким чином людина проходить етап сформованості власних цінностей та формує ставлення до різних аспектів суспільного та особистого життя.

У дослідженнях науковців термін культура містить багато філософських підходів. Наприклад, представники особистісного підходу, Е. Баллер, В. Межуєв, В. Семенов та інші, під терміном «культура» розуміють процес творчої самореалізації особистості. Культура, на думку вчених, які досліджують роль людського фактору в розвитку цього феномену, є втіленням розвитку людини в її суспільні зв'язки і відносини. Таке тлумачення терміну, дає змогу суттєво поглибити уявлення про людський простір основних сфер суспільного життя.

Варто розглянути термін культура також із позиції діяльнісного підходу, представниками якого є такі вчені як, В. Давидович, Ю. Жданов, Е. Злобін, М. Каган, Е. Маркарян та інші. На їх думку, культура - це

специфічний спосіб людської діяльності, це засіб освоєння світу, а використання самої культури виступає як засіб розвитку суспільства.

Дослідники соціально-ціннісної концепції культури, такі як А. Арнольд, В. Блюмкін та інші, досліджують феномен культури як цілісну систему цінностей, на цій основі виводять висновки, що культура буде існувати, функціонувати доти, поки існуватиме людина як активна, творча особистість. Для прикладу окремі автори розглядають культуру як соціальний феномен, трактуючи її як соціальне явище, історично визначений ступінь розвитку суспільства та людини, що виражається в результатах матеріальної і духовної діяльності людей [7, с. 48-56; 6].

Культура розкриває рівень розвитку певної історичної епохи, вона дає зрозуміти рівень суспільно-економічного розвитку, тому можна узагальнити, розуміння даного терміну, що він охоплює всі створені людиною, суспільством протягом його існування матеріальні й духовні цінності; у вузькому значенні культура це сфера духовного життя суспільства, духовної творчості, а також ті заклади й організації, які забезпечують її функціонування. Також, дослідження, С. Гусарева, вказують на те, що культура визначається як показник освіченості, вихованості людини, рівень володіння нею в різних галузях знань і діяльності [1, с. 275].

Науковці мають різне розуміння щодо терміну цінності, проте, цінність здебільшого розглядається саме у площині соціальних і культурних аспектів. Основними критеріями виступають необхідність, корисність і значущість як для суспільства, так і для окремої особистості. Отже, як висновок, культура задовольняє соціальну потребу особистості в самореалізації в соціумі й виступає як основний спосіб адекватного відтворення соціальних цінностей.

Узагальнюючи вищесказане, можна зробити висновок, що культура становить частину загальної культури. Вона в суспільному житті вказує на

розвиток суспільства, на певний рівень прогресу та відображає стан його розвитку. Отже, культура це гармонійна форма розвитку людини, за допомогою якої досягається соціальний прогрес, який пов'язаний із реалізацією власних цінностей, які працюють на збагачення особистості.

Література

1. Гусарев С.Д. Юридична деонтологія: [Навчальний посібник] / С.Д. Гусарев, О.Д. Тихомиров. К. : Знання, 2006. 487 с.
2. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії [Посібник]. К. : МАУП, 2000. 312 с.
3. Киридон А.М. Простір пам'яті: експлікація поняття // Національна та історична пам'ять: збірник наукових праць. К. : Пріоритети. Вип. 8. С. 25–32.
4. Наймарк Н. Геноциди Сталіна / Пер. з англ. В. Старка. Київ : Видавничий дім «Києво-Могелянська Академія», 2011. 135 с.
5. Пухонська О. Літературний вимір пам'яті: монографія. Київ: Академвидав, 2018. 304 с.
6. Соціологія права: [Навчальний посібник] / За ред. О.М. Джужи. К. : Юрінком Інтер, 2004. 288 с.
7. Теорія держави і права України: [Навчальний посібник]/За ред. А.Ю. Олійник. К. : Юрінком Інтер, 2001. 176 с.
8. Терещенко А. Сучасна українська музична культура. Історичний аспект. Критерії і судження [Текст] // Матеріали до українського мистецтвознавства: зб. наук. праць [відп. ред. Г. Скрипник]. К., 2003. Вип.3. С. 106–112. [ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України].
9. Buller D. J. Evolutionary Psychology: The Emperor's New Paradigm. *Trends in Cognitive Sciences*. 2005. 9(6), P. 277–283. doi: 10.1016/j.tics.2005.04.003

10. Dupré J. *Human Nature and the Limits of Science*, Oxford : Clarendon Press, 2001. doi: 10.1093/0199248060.001.0001

11. Warburg A. *Ausgewählte Schriften und Würdigungen* / D. Wuttke (ed.). 2nd edn. Baden-Baden : V. Koerner, 1980. P. 56–57.